

IN ENSURING ECONOMIC GROWTH, FAMILY BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP SHAPE CONCEPTS IN THE MINDS OF READERS

Saparova Umida Bakhromovna

Teacher of Tashkent University of Applied Sciences

E-mail: umidasaparova7@gmail.com +998903155057

ANNOTATION

In this article, opinions are expressed about the formation of the first concepts of economic education in the family, family business and private entrepreneurship in the minds of school-aged students. In particular, attention is paid to forming the concepts of family, economic education in the family, family income, family expenses, ways of organizing a family business, working, valuing work in the minds of students, and opinions are presented in this regard.

КИРИШ. Ҳозирги кунда давлатимиз томонидан иқтисодий фаолият, тадбиркорлик эркинлиги, барча мулк шаклларининг тенг ҳуқуқлилиги ва ҳуқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳофаза этилиши кафолатланган. Жумладан, **Конституциянинг 53-моддасига кўра¹, "Хусусий мулк бошқа мулк шакллари каби дахлсиз ва давлат химоясидадир"**. Мулкдор ўз мулкига ўз хоҳишича эгалик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади. Тадбиркорлик фаолияти ҳам эркин амалга оширилади. Тадбиркорлар субъектлари шартнома тузишда ва унинг шартларини белгилашда эркиндирлар. Бу миллий қонунчилигимизда шартномалар тузиш эркинлиги тамойилида ўз ифодасини топади. Шу юзасидан мактабларда ҳам ўқувчилар онгида кичик ёшдан оқ иқтисодий тушунчаларни билиш ва англаши долзарб

¹ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т.:Ўзбекистон. 2009 й. 53-м.

масалалардан бўлиб келмоқда. Иқтисодий соҳани ривожлантириш мақсадида қатор қонунлар, Президенти фармонлари, Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ва бошқа меъёрий ҳужжатлар қабул қилинган.

АСОСИЙ ҚИСМ. Мамлакатимизда иқтисодий ислоҳатларни янада чуқурлаштириш оилавий бизнес ва хусусий тадбиркорлик, хизмат кўрсатиш соҳаларини маркетинг тамойиллари асосида ривожлантириш, корхоналар фаолияти самарадорлигини ошириш, ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва экспортни ривожлантириш, мавжуд захиралардан тежамкорлик билан фойдаланиш асосида сифатли ва арзон товарлар ишлаб чиқариш, аҳолининг турмуш фаровонлигини ошириш бугунги куннинг долзарб вазифаларидан бири ҳисобланади. Ушбу вазифаларни ҳал қилиш юзасидан биз фарзандларимизда илк ёшдан оқ иқтисодий тафаккурни шакиллантириш бўйича бир қанча ишларни амалга оширишимиз зарур.

Шуни таъкидлаш жоизки, аҳоли бандлиги ва унинг даромадларини ошириш масалаларини ҳал этишнинг муҳим йуналиши сифатида охириги йилларда оилавий бизнес ва хусусий тадбиркорлик, хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланишида ижобий силжишлар руй берди. Унинг келгусида ҳам жадал суръатлар билан ривожланиши иқтисодий ислоҳатларни амалга оширишнинг устувор вазифаларидан бўлиб қолди. Оилавий бизнес ва хусусий тадбиркорлик, шунингдек хизмат кўрсатиш ҳамда касаначиликнинг тез суръатлар билан ривожланишини таъминламай, барқарор иқтисодий ўсишини таъминлаш ва ижтимоий соҳа муаммоларини адо этиш мушкул. Шу юзасидан биз мактаб ёшидан болаларда оилавий бизнес, иқтисодий билим, хусусий тадбиркорлик илк тушнчаларини шакиллантириб боришимиз ва уларни бу борада меҳнатга, хунар ўрганишга, илк бизнес ишларини очиш учун кичик

тадбиркорлик ғояларни улар онгида шакиллантиришга эътибор қаратишимиз лозим.

Ҳозирда оилавий ва кичик бизнеснинг ихчам ва ҳаракатчанлиги, бозор конъюнктураси ўзгаришлари ва истеъмолчилар эҳтиёжларига нисбатан тез мослаша олиши уни жаҳон иқтисодий инқирози даврида янги иш ўринларини яратиш ва аҳоли даромадини ошириш борасида энг қулай ва мақбул воситага айлантиради.

Кичик бизнесни янада қўллаб-қувватлаш вазифаси ҳар қачонгидан кўра муҳим аҳамият касб этмоқда. Чунки кичик бизнес янги-янги иш ўринларини яратиб, бизнинг шароитимизда иш билан банд аҳоли даромадининг 76 фоиздан ортиғини ташкил этмоқда.²

Иқтисодий ўсишни таъминлашнинг муҳим шарти бўлган оилавий бизнес ва хусусий тадбиркорлик муттасил ривожланиш даврига кирди. Кичик бизнеснинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 1991 йилда атиги 1,5 фоизни ташкил этган бўлса, 2012 йилда бу кўрсаткич 56-58 фоизга етди.³ Давлат статистика қўмитасининг 2021-йил яқунларига кўра, кичик бизнеснинг мамлакатимиз ялпи ички маҳсулотдаги улуши 54,9 фоизни ташкил қилди. Қўмита ахборотига кўра, 2022 йилнинг январь-сентябрь ойларида кичик тадбиркорлик (бизнес)нинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 52,8 фоизни ташкил этди. Ҳозирги даврга келиб бу кўрсаткич яна анча юқори даражага кўтарилган. Шундай экан бу ривожланиш доимий юқори натижалар кўрсатиши учун келажак авлодларимиз ҳам буни давом этириши,

²Каримов. И.А. Жаҳон молявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари

³Мустақиллик биз учун – ўзлгимизни англаш, юрт тинчлиги ва барқарорлигининг, инсон манфаати, эркинлиги ва фаровонлигининг биз кўзлаган демократик жамият барпо этишнинг гаровидир. Т.: “Ўзбекистон”, - 2009. 43-Б.

мамлакатимиз ривожини янада юксалтириши лозим.

Ҳозирги бозор иқтисодиётига асосланган жамиятда яшаш инсонлардан, айниқса ёшлардан кенг иқтисодий билимларга эга бўлишни талаб қилади. Шу боис уларни ёшлигиданоқ иқтисодий билимлар билан қуроллантириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади. Ўзбекистон давлатининг моддий ва маънавий ўсиши борасидаги иқтисодий қонуниятлари билан ўқувчилар табиий фанлар мазмунида танишадилар. Тарбия дарсларида болалар халқ фаровонлигини юқори даражага кўтариш учун қандай тadbиркорлик, тежамкорлик ва иқтисодий тарбия тушунчаларини шакллантириш ва тарбиялашда оила билан ҳамкорлик иқтисодий вазифалар бажариши лозимлигини ўрганадилар. Меҳнат, табиатшунослик, она тили, математика ва кейинчалик таълим жараёнига киритилган иқтисодий билим, тежамкорлик асослари фанларини ўқитишда, дардан ташқари турили тарбиявий тadbирларда ҳам ўқувчиларни иқтисодиётимизга оид кўплаб масалалар билан таништириш мумкин.

Шуни ҳолисона тан олиш керакки, бу йўналишда кўп ишлар қилинди ва салмоқли натижалар қўлга киритилди.

Мамлакатимиз иқтисодиёти ривожига тadbиркорлар ва ишбилармонларнинг улуши тобора кўпайиб бормоқда. Президентимиз бугунги кунда оилавий бизнес ва хусусий тadbиркорликни янада такомиллаштириш учун энг аввало, уларга эркинлик бериш керак, деган гапни алоҳида урғу бериб айтдилар. Зеро, ҳеч бир соҳа эркинликсиз тараққиётга эриша олмайди.

ХУЛОСА. Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш лозимки, бугунги кунга қадар кўплаб олимлар томонидан ёшларни интеллектуал баркамол шахс қилиб тарбиялашда миллий-маънавий қадриятлар муҳим омил эканлиги эътироф

этилмоқда. Ёшларнинг иқтисодий билимларини юксалтиришга қаратилган бир қатор тадбирлар ҳамда илмий изланишлар олиб борилмоқда. Бундан кўзланган мақсад, ёшларга иқтисодий тарбия бериш орқали гуллаб яшнаб келаётган юртимизнинг иқтисодиётини янада юксалтириш ва унинг тараққиётига ҳисса қўшишдан иборат.

Умуман олганда, иқтисодий қонунлар ва қарорлар олиб борилаётган ишлар бир-бирлари билан боғлиқ бўлиб улар бир-бирини тўлдиради. Уларни биз ўзимиз тўлиқ англаб етганимиздан кейин, ўқувчиларга иқтисодий билимлар беришимиз ва шу орқали ўқувчиларда иқтисодий билим, иқтисодий маданият, иқтисодий дунёқарашлар амалга оширилади. Иқтисодий қонунларни ўргатиш орқали биз ёшларни жамиятда ўз ўрнини топишга, қилаётган саъй – ҳаракатлари самарали бўлишга, тежашга, авайлаб-асрашга, ўргатиб исрофгарчиликка йўл қўйишнинг олди олинади. Иқтисодий билимлар ҳар доим кишилик жамиятининг ривожига ҳисса қўшиб келганлиги сабабли иқтисодий тарбияга эҳтиёж бор. Бунда ота-оналарнинг таълим-тарбия жараёнида узлуксиз иштирок этиши боланинг етук шахс бўлиб етишишига асосий туртки бўлади.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. Т.:Ўзбекистон. 2009 й. 53-м.
2. Каримов. И.А. Жаҳон молявий-иқтисодий инқирози, Ўзбекистон шароитида уни бартараф этишнинг йўллари ва чоралари
3. Мустақиллик биз учун – ўзлигимизни англаш, юрт тинчлиги ва барқарорлигининг, инсон манфаати, эркинлиги ва фаровонлигининг биз кўзлаган демократик жамият барпо этишнинг гаровидир. Т.: “Ўзбекистон” , - 2009. 43-Б.

4. Ўзбекистон республикасининг “Таълим тўғрисида”ги қонуни. 2020 йил 23 сентябрь,
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони, 11.05.2022 йилдаги ПФ-134-сон. Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 11.05.2022 й., 06/22/134/0407-сон
6. ЎРҚ-637-сон, (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 24.09.2020 й., 03/20/637/1313-сон; Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон)
7. Бобоқулова Д. Бошланғич синф ўқувчиларида тежамкорлик ва иқтисодий тарбияни шакллантиришнинг педагогис асослари (Замонавий педагогика ва психология : муаммолар ва ечимлар) Денов 2021.-Б.95-105.
8. Бобоқулова Д.Ўқувчиларига дастлабки тадбиркорлик, тежамкорлик ва иқтисодий тарбияга оид тушунчаларини шакллантириш . Ўқув – услубий қўлланма . Тошкент 2022. Таълим.